

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАСЛОВСЬКА АННА ЮРІЇВНА

УДК: 657.4:658.153(043.3)

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ОБОРОТНОГО НЕМОНЕТАРНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Легенчук Сергій Федорович,
Житомирський державний технологічний університет,
завідувач кафедри обліку і аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гуцайлюк Зіновій Володимирович,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри обліку у виробничій сфері

кандидат економічних наук, доцент
Пугаченко Ольга Борисівна,
Кіровоградський національний технічний університет,
доцент кафедри аудиту та оподаткування

Захист відбудеться “27” березня 2014 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “24” лютого 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.А. Лаговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку економіки змінюється пріоритетність ролі факторів виробництва в процесі кругообороту капіталу, зростає першочерговість фактору часу, що визначає необхідність удосконалення інформаційно-комунікаційної складової господарського механізму кругообороту капіталу. Безперебійне перетворення оборотного немонетарного капіталу забезпечує безперервний кругооборот на підприємстві.

Станом на листопад 2013 р. в Україні темпи зростання обороту (реалізації) продукції склали: на підприємствах добування металевих руд 110,6 %, виробництва напоїв – 110,8 %, виробництва продуктів нафтоперероблення – 106,9 %, виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 121,7 %, металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування – 108,0 %, виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 126,8 %*, що свідчить про їх зростання та підтверджує актуальність розгляду питань удосконалення обліково-аналітичного забезпечення операцій з оборотним немонетарним капіталом підприємства.

Враховуючи вітчизняні умови розвитку ринкової економіки, наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу повинні бути спрямовані на забезпечення стабільного кругообороту капіталу суб'єкта господарювання, підвищення ефективності та оперативності прийняття управлінських рішень щодо залучення та використання оборотного немонетарного капіталу, що ґрунтується на організації належного забезпечення менеджменту релевантною інформацією щодо господарських процесів підприємства.

Проблемні питання бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства розглянуто в працях М.Т. Білухи, В.А. Дерія, С.Ф. Голова, В.М. Жука, З.В. Гуцайлюка, В.П. Завгороднього, З.-М. В. Задорожного, П.О. Куцика, С.Ф. Легенчука, Є.В. Мниха, Т.В. Момот, Л.В. Нападовської, В.О. Озерана, О.В. Олійник, В.М. Пархоменка, Н.Ю. Петрусевич, Н.Л. Правдюк, О.Б. Пугаченко, Н.М. Ткаченко, Л.В. Чижевської, М.Г. Чумаченка та ін.

Не применшуючи вагомий внесок дослідників у розвиток теорії та методичного забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу, особлива природа оборотного немонетарного капіталу як об'єкту бухгалтерського обліку, а також зміни у його структурі під впливом сучасних економічних процесів, зумовлюють необхідність розробки теоретичних та методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій з формування та використання оборотного немонетарного капіталу.

Зокрема, потребують вирішення проблемні питання, пов'язані з уточненням бухгалтерської сутності оборотного немонетарного капіталу, удосконаленням його класифікації для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу в сучасних умовах, обґрунтуванням сутності оборотного немонетарного нематеріального

* Індекс обороту (реалізації) продукції добувної та переробної промисловості за видами діяльності (щомісячна інформація) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/iopdp/iopdp_u/iopdp1113_u.htm

капіталу підприємства та розробкою методичного забезпечення його бухгалтерського обліку та економічного аналізу, розробкою системи аналітичних індикаторів та експрес-показників для оперативного управління оборотним немонетарним капіталом підприємства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темами: № 34 “Моделювання системи інформаційного забезпечення управління в умовах невизначеності економіки” (державний реєстраційний номер 0112U001794), № 353 “Облік і контроль операцій із запчастинами на підприємствах торгівлі” (державний реєстраційний номер 0112U006050), № 370 “Бухгалтерський облік операцій з виробничими запасами” (державний реєстраційний номер 0113U007529). В рамках наукових тем виконані дослідження, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням та удосконаленням бухгалтерського обліку та економічного аналізу формування та використання оборотного немонетарного капіталу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення теоретико-методичних аспектів бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу в умовах обмеженості часового фактора виробництва.

Для досягнення мети у дисертації поставлені до вирішення такі завдання:

– виявити особливості сучасних умов розвитку економіки, які впливатимуть на господарський механізм підприємства в частині порядку формування та використання його оборотного немонетарного капіталу;

– уточнити і обґрунтувати економічну та бухгалтерську сутність оборотного немонетарного капіталу підприємства;

– удосконалити класифікацію оборотного капіталу підприємства для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу;

– обґрунтувати сутність права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище в системі об'єктів бухгалтерського обліку як складову оборотного немонетарного нематеріального капіталу підприємства;

– удосконалити методичне забезпечення бухгалтерського обліку дооцінки первісної вартості оборотного немонетарного матеріального капіталу на основі врахування концепції альтернативних витрат;

– сформулювати теоретичні основи та розробити методичне забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу використання прав на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище на підприємстві;

– оцінити можливості якісного покращення структури та наповнення фінансової та внутрішньої звітності в частині відображення інформації про оборотний немонетарний матеріальний капітал підприємства;

– розробити систему аналітичних індикаторів для комплексного забезпечення економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу;

– проаналізувати та удосконалити набір експрес-показників для оперативного управління оборотним немонетарним капіталом на підприємстві з врахуванням зростаючих потреб користувачів інформації.

Об'єктом дослідження є бухгалтерський облік операцій з оборотним немонетарним капіталом підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. За допомогою абстрактно-логічного методу та методу причинно-наслідкового зв'язку визначено місце оборотного немонетарного капіталу в системі об'єктів бухгалтерського обліку. Методи теоретичного узагальнення, групування та порівняння дали можливість розробити класифікацію оборотного немонетарного капіталу. Методи аналогії, діалектичний метод та системний підхід використовувались для розробки методичного підходу до бухгалтерського обліку операцій з правами на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище. Діалектичний метод пізнання у поєднанні зі спостереженням та співставленням дозволили розробити пропозиції щодо удосконалення організації та методики проведення економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем теорії, організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку, економічного аналізу, економічної теорії, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів в сфері бухгалтерського обліку, статистичні дані, довідкові та інформаційні видання, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці організаційно-методичних та практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємств. У процесі дослідження отримано результати, яким характерна наукова новизна:

вперше одержано:

– обґрунтовано сутність прав на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище в системі об'єктів бухгалтерського обліку як складову оборотного немонетарного нематеріального капіталу підприємства, що дозволило сформулювати теоретичні основи та розробити методичне забезпечення їх бухгалтерського відображення (на стадіях придбання, використання та передачі) та економічного аналізу результатів використання таких прав на підприємстві;

удосконалено:

– класифікацію оборотного капіталу підприємства на основі теоретичного обґрунтування його видів (за формою) для організації бухгалтерського обліку на належному аналітичному рівні та економічного аналізу, що підвищує інформативність управління матеріальною та нематеріальною складовими оборотного немонетарного капіталу;

– методичне забезпечення бухгалтерського обліку дооцінки первісної вартості оборотного немонетарного матеріального капіталу, що дозволяє повною мірою відображати його за ринковою вартістю в системі бухгалтерського обліку і створює передумови для ефективного управління ним в умовах економії часового фактору виробництва;

– фінансову та внутрішню звітність підприємства (Звіт про використання права на квоти, Звіт про фінансові результати від реалізації права на квоти на підприємстві) в частині інформації про оборотний немонетарний матеріальний і нематеріальний капітал, що дозволяє підвищити ефективність управління ним в умовах динамічного ринкового середовища;

– методичку економічного аналізу оборотного капіталу в частині експрес-аналізу, що забезпечує діагностування стану оборотного немонетарного капіталу на підприємстві, та поглибленого аналізу, що дозволяє виявити причини, які зумовили порушення у функціонуванні загального кругообороту капіталу підприємства;

дістало подальший розвиток:

– виявлення тенденцій трансформації структури оборотного немонетарного капіталу в умовах становлення постіндустріальної економіки та аналіз особливостей розробки обліково-аналітичного забезпечення тайм-менеджменту в контексті формування та використання оборотного немонетарного капіталу;

– обґрунтування економічної та бухгалтерської сутності оборотного капіталу через розмежування особливостей її розуміння в системі бухгалтерського обліку, економічній теорії та фінансах, що дозволило удосконалити систему рахунків його облікового відображення;

– уточнення переліку показників характеристики стану оборотного немонетарного матеріального та нематеріального капіталу, що дозволяє проводити поглиблений економічний аналіз діяльності підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій з удосконалення організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку й економічного аналізу формування та використання оборотного немонетарного капіталу. Основні наукові результати, отримані в дисертації, доведені до рівня конкретних розробок, що придатні до використання підприємствами різних організаційних форм господарювання та вищих навчальних закладів:

- організаційно-методичні рекомендації щодо формування та використання

оборотного капіталу, комплексна методика економічного аналізу оборотного капіталу підприємства (ТЗОВ “Дукат УА” (довідка № 1-10 від 26.03.2012 р.));

- методика бухгалтерського обліку та економічного аналізу за операціями з оборотним капіталом в розрізі немонетарних матеріальних та нематеріальних його складових (ТЗОВ “ЮКА-Інвест” (довідка № 19 від 22.10.2012 р.));

- заходи щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного капіталу підприємства, а саме: використання тайм-менеджменту як способу управління, ідентифікація шляхів формування та використання оборотного капіталу, методика економічного аналізу оборотного капіталу (експрес-аналіз, поглиблений аналіз) (ПАТ “Коростенський завод МДФ” (довідка № 13/5 від 11.03.2013 р.));

- пропозиції з удосконалення навчальних дисциплін “Облік в зарубіжних країнах”, “Фінансовий облік І” (Житомирський державний технологічний університет (довідка № 44-45/1902 від 16.12.2013 р.)).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. Основні ідеї та положення дисертації, викладені у наукових працях, є результатом особистої роботи здобувача, що полягає у дослідженні комплексу теоретико-методичних і практичних питань, пов’язаних з удосконаленням бухгалтерського обліку та економічного аналізу формування та використання оборотного капіталу підприємств. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 17 міжнародних, всеукраїнських та міжвузівських наукових, науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [9-25].

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 25 наукових праць, загальним обсягом 6,23 друк. арк., з них 8 статей у фахових виданнях (особисто автору належить 2,6 друк. арк.), з яких 3 опубліковані у виданнях інших держав; 17 тез доповідей. Загальний обсяг публікацій, який належать особисто автору, становить 4,9 друк. арк. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації викладено на 194 сторінках друкованого тексту. Робота містить 33 таблиці на 16 сторінках, 42 рисунка на 24 сторінках і 13 додатків на 73 сторінках. Список використаних джерел налічує 211 найменувань і розміщений на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, відображено зв’язок теми з науковими планами і програмами, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет дослідження, надано характеристику методів дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення результатів дослідження, дані про їх апробацію.

Перший розділ “Теоретичні засади бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного капіталу підприємства в системі тайм-менеджменту” присвячено уточненню сутності оборотного капіталу як об’єкта бухгалтерського обліку, виявленню особливостей його трансформації в постіндустріальному суспільстві, удосконаленню класифікації оборотного капіталу для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу.

Трактування сутності оборотного капіталу відрізняється з економічної, облікової та фінансової точок зору. При перенесенні економічних та фінансових підходів до розуміння сутності оборотного капіталу в систему бухгалтерського обліку відбувається підміна базових понять існуючого категорійно-понятійного апарату, що в цілому призводить до хаотизації наукових досліджень в сфері бухгалтерського обліку. Для вирішення цієї проблеми проведено розмежування підходів до розуміння сутності оборотного капіталу в міждисциплінарному контексті на основі виділення їх характерних ознак (рис. 1).

Рис. 1. Трактування сутності оборотного капіталу: міждисциплінарний аспект

Виходячи з існуючої тенденції появи нових елементів оборотного капіталу, здійснено удосконалення понятійного апарату бухгалтерського обліку на основі врахування існуючих міждисциплінарних розбіжностей у його трактуванні.

З метою уникнення термінологічної плутанини в дослідженні запропоновано використовувати термін “оборотний капітал” зі збереженням існуючого формулювання оборотних активів та врахуванням джерел їх надходження, оскільки дане поняття є ширшим та підкреслює утворювальну функцію оборотного капіталу у загальному кругообороті капіталу підприємства.

Розвиток постіндустріальної економіки спричиняє появу нових та зміну форми існуючих видів оборотного капіталу. Удосконалення класифікації оборотного капіталу для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу запропоновано здійснювати шляхом виділення двох його форм – монетарної та немонетарної. У складі немонетарної форми виділено матеріальну (оборотний немонетарний

матеріальний капітал) та нематеріальну частину (оборотний немонетарний нематеріальний капітал). Використання такого підходу дозволяє виділити новий вид об'єктів, що підлягають бухгалтерському відображенню – оборотний нематеріальний капітал, основним призначенням яких у складі кругообороту капіталу є забезпечення руху його матеріальної складової.

Залишаються нерозробленими теоретико-методичні та організаційні питання бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного нематеріального немонетарного капіталу підприємства, одним з основних серед яких є його ідентифікація в якості об'єкта бухгалтерського обліку. З метою ідентифікації оборотного немонетарного матеріального та нематеріального капіталу розроблено алгоритм їх визнання (рис. 2).

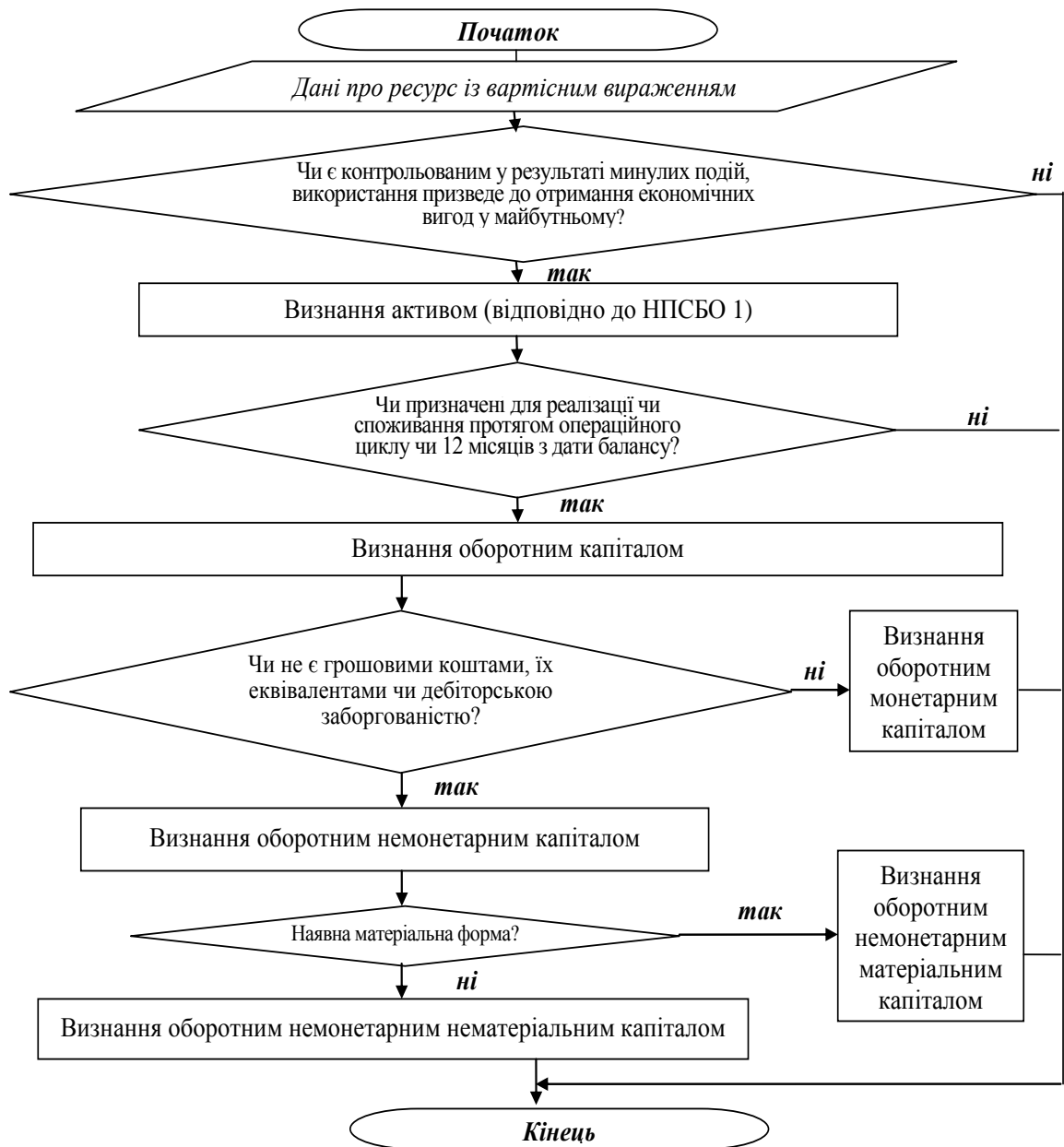

Рис. 2. Алгоритм визнання ресурсу складовою оборотного немонетарного капіталу

Оборотний немонетарний матеріальний капітал представлений виробничими запасами, поточними біологічними активами, незавершеним виробництвом, готовою продукцією та товарами.

Оборотний немонетарний нематеріальний капітал представлений нематеріальною складовою, що забезпечує можливість здійснення діяльності підприємства, до складу яких входять торгові марки, свідоцтва про видавництво та фірмові найменування, авторські та суміжні з ними права, ліцензії та франшизи, патенти, рецепти, формули, проекти і макети, права на обслуговування та експлуатацію незавершених нематеріальних активів, які відповідають критеріям оборотних активів (в документах, які підтверджують право на їх використання чітко зазначено строк менше одного року). Перерахований набір об'єктів слід визнавати оборотними нематеріальними активами за умови їх одночасної відповідності критеріям визнання оборотними та нематеріальними активами, що передбачені національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Враховуючи наростання тенденції постіндустріалізації світової економіки запропоновано відображати у складі оборотного нематеріального капіталу підприємства квоти на викиди речовин в навколишнє середовище. Даний вид об'єктів хоча і не є результатом інтелектуальної діяльності підприємства, однак відповідає всім критеріям їх визнання в бухгалтерському обліку в якості оборотних немонетарних нематеріальних активів.

Проведений аналіз характерних ознак та форм складових елементів оборотного капіталу підприємств дозволив виявити тенденції, що спричиняють трансформацію структури оборотного немонетарного капіталу в умовах становлення постіндустріальної економіки: науково-технічний прогрес та глобальний контроль над інноваціями; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; збільшення масштабів та інтенсивності обміну товарами та послугами. Поява таких тенденцій передбачає необхідність здійснення відповідних змін обліково-аналітичної системи підприємства шляхом висування нових вимог до обліково-аналітичного забезпечення формування та використання оборотного немонетарного капіталу.

З метою підвищення оперативності прийняття управлінських рішень на підприємствах, в структурі майна яких значну частину складає оборотний немонетарний капітал, запропоновано використовувати тайм-менеджмент, основною метою застосування якого є оптимізація використання часу, що є одним із основних факторів впливу на кругообіг капіталу.

Виявлені положення щодо узгодження термінологічного апарату (оборотний капітал, оборотні активи, обігові фонди), наведені пропозиції щодо класифікації оборотного капіталу в частині доповнення оборотної немонетарної форми капіталу її матеріальною та нематеріальними складовими, обґрунтування необхідності впровадження тайм-менеджменту в систему обліково-аналітичного забезпечення управління оборотним капіталом підприємства в цілому сприяють удосконаленню

теоретичних засад, організації та методичного забезпечення бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства.

Другий розділ **“Бухгалтерське забезпечення оборотного немонетарного капіталу підприємства”** присвячений удосконаленню методичного забезпечення бухгалтерського відображення оборотного немонетарного капіталу підприємства.

В сучасних умовах одним із завдань науковців в сфері бухгалтерського обліку є наближення балансової вартості підприємства до ринкових оцінок, що дозволяє підвищити релевантність облікової інформації та позбавитись від похідних проблем, що виникають в результаті існування такої невідповідності, зокрема, від появи гудвілу, який не піддається ефективному управлінню в межах підприємства.

Одним із етапів наближення вартості підприємства до його ринкової вартості є відображення в бухгалтерському обліку оборотного немонетарного матеріального капіталу за ринковою оцінкою, що запропоновано здійснювати двома шляхами:

1. Використовуючи методику автоматичної переоцінки без здійснення внутрішніх операцій, реалізовану в програмному продукті “Total management accounting”. Система має можливість забезпечувати ведення бухгалтерського обліку з врахуванням зміни вартості об’єктів в часі.

Використання можливостей програмного продукту “Total management accounting” в частині облікового відображення переоцінок вартості оборотного немонетарного матеріального капіталу дозволяє сформулювати своєчасну і необхідну інформацію про його реальну ринкову вартість та створити передумови для ефективного управління ним на підприємстві.

2. Через розробку методики дооцінки вартості оборотних немонетарних матеріальних активів підприємства. Враховуючи неможливість проведення дооцінки оборотних немонетарних активів, тобто наближення їх вартості до ринкового рівня (у випадку, якщо ця вартість є більшою, ніж первісна вартість) згідно чинного законодавства, можна спостерігати дію принципу консерватизму, який дозволяє приводити вартість наявних оборотних активів до її ринкової вартості лише у випадку її зниження відносно первісної, а у випадку її збільшення – забороняє. На сьогодні система бухгалтерського обліку не дозволяє надавати користувачам фінансової звітності достовірну інформацію про вартість наявного оборотного немонетарного капіталу підприємства, сприяючи виникненню явища інформаційної асиметрії.

Для усунення такої асиметрії розроблено методику бухгалтерського відображення дооцінки оборотного немонетарного матеріального капіталу підприємства, яка може бути реалізована двома шляхами: без врахування альтернативних витрат; із врахуванням альтернативних витрат. Враховуючи відмінність облікового відображення дооцінки оборотних активів у зв’язку із відсутністю / наявністю попередньої уцінки, існує чотири можливих варіанти її облікового відображення (див. табл. 1).

Запропонована методика дооцінки дозволяє усунути інформаційну асиметрію

облікової інформації в частині оборотного немонетарного капіталу підприємства та дозволить симетрично враховувати можливість зміни їх вартості в часі.

Таблиця 1

Матриця можливих варіантів облікового відображення дооцінки оборотних активів

Альтернативні витрати \ Уцінка	Без проведення попередньої уцінки	Після проведення попередньої уцінки	
		Зростання вартості менше суми уцінки	Зростання вартості більше суми уцінки
Без врахування	Варіант 1	Варіант 2.1	Варіант 2.2
З врахуванням	Варіант 3	Варіант 4.1	Варіант 4.2

З метою удосконалення процесу оцінки об'єктів права інтелектуальної власності як складових оборотного капіталу розроблено алгоритм застосування різних методів оцінки оборотних нематеріальних активів, що дозволяє обрати найоптимальніший підхід оцінки, враховуючи специфічні особливості об'єкта права інтелектуальної власності та існування / відсутність активного ринку, а також сприяє підвищенню достовірності оцінки вартості, що в цілому забезпечує підвищення рівня задоволення системою інформаційного запиту користувачів бухгалтерського обліку.

Враховуючи особливості оборотного немонетарного нематеріального капіталу як нового об'єкта бухгалтерського обліку важливим методичним питанням є формування інформації про нього в системі бухгалтерських рахунків. З огляду на відсутність в чинному Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рахунків, призначених для обліку оборотних нематеріальних активів, запропоновано ввести до нього синтетичний рахунок 29 "Оборотні немонетарні нематеріальні активи" з двома субрахунками: 291 "Права інтелектуальної власності; 292 "Права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище". Це дозволить повною мірою задовольнити інформаційний запит користувачів щодо стану оборотних немонетарних активів на підприємстві.

З огляду на розглянуті судові спори щодо порушення нормативу на викиди речовин в навколишнє середовище і відсутність методичного забезпечення бухгалтерського обліку придбання та використання прав на викиди, розроблено модель бухгалтерського обліку оборотного немонетарного нематеріального капіталу в частині прав на викиди речовин в навколишнє середовище, що включає наступні види операцій: 1) придбання; 2) переоцінка; 3) часткове і повне використання; 4) нарахування штрафів у зв'язку з перевищенням фактичної кількості викидів над правами на викиди; 5) реалізації надлишку квоти; 6) анулювання квоти.

З метою систематизації та надання інформації щодо складу та руху прав на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище, розроблені наступні зведені документи: "Картка обліку виконання договору щодо отримання права на квоти", що містить інформацію щодо надходження права на квоти на підприємство та своєчасність їх оплати, кількість прострочених днів від граничної дати виконання

договору та нараховані штрафні санкції, належні до оплати; “Картка обліку використання прав на квоти на підприємстві”, в якій фіксуються операції з правами на квоти: їх отримання, повнота використання та відповідно продаж надлишку чи анулювання, сплата штрафу.

У розрізі запропонованої трансформації складових оборотного немонетарного капіталу запропоновано внести зміни до розділу II “Оборотні активи” Балансу (Звіту про фінансовий стан ф. № 1): розмежувати оборотні активи за групами (матеріальні та нематеріальні). До матеріальних слід віднести існуючі в Балансі рядки щодо запасів (1100), поточних біологічних активів (1110), інших оборотних активів (1190). Інформацію щодо нематеріальної складової оборотного немонетарного капіталу запропоновано відображати у рядку 1191, що включатиме інформацію у розрізі наступних груп: інтелектуальні (1192) та права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище (1193).

Проведені дослідження діяльності промислових підприємств показують, що існує нестача оперативної та аналітичної облікової інформації про права на викиди речовин в навколишнє середовище, що не дає можливості повною мірою приймати ефективні управлінські рішення. Інформацію щодо надходження та використання оборотного немонетарного капіталу в частині прав на викиди речовин в навколишнє середовище запропоновано відображати у внутрішніх звітах: Звіт про використання права на квоти (ЗПК-1) розкриває інформацію щодо планового та фактичного отримання прав на квоти, залишок після використання (у випадку меншої кількості залучення та використання права на квоти на підприємстві протягом встановленого періоду), реалізація надлишку та сплата штрафу (у випадку понаднормового використання права на квоти); Звіт про фінансові результати від реалізації права на квоти на підприємстві (ЗПК-2), який містить інформацію щодо отриманого доходу від реалізації прав на квоти, встановлення відхилень та причин відхилень, визначення собівартості реалізації (відхилень та причин відхилень) та фінансового результату реалізації.

У сукупності наведені пропозиції сприяють удосконаленню методичного забезпечення бухгалтерського обліку операцій з оборотним немонетарним капіталом, що дозволяє підвищити оперативність надання достовірної інформації управлінському персоналу з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Третій розділ **“Теоретико-методичні аспекти економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства”** присвячено розвитку теоретичних положень економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу в частині уточнення завдань, об’єктів, етапів та інформаційного забезпечення економічного аналізу, розробці методики економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства.

Існуючі підходи до економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу передбачають проведення аналізу ефективності управління його окремими

складовими. Відсутність комплексної методики економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу призводить до неможливості здійснення ефективної політики управління обсягами оборотного немонетарного капіталу, що спричиняє погіршення економічного стану та виникненню збоїв в загальному кругообороті капіталу. Виходячи із положень системи тайм-менеджменту обґрунтовано, що для підвищення ефективності управління оборотним капіталом підприємства необхідною є ідентифікація економічних показників для оперативного визначення стану та ефективності використання оборотного немонетарного капіталу (експрес-аналіз), а у випадку виявлення відхилень від нормативних значень – ідентифікація причин та мінімізація їх наслідків (поглиблений аналіз).

Механізм формування та використання оборотного немонетарного капіталу наведено на рис. 3.

Рис. 3. Механізм формування та використання оборотного немонетарного капіталу в системі тайм-менеджменту

Необхідність врахування вимог економії часу як фактору виробництва та відсутність ефективної організаційно-методичної бази проведення економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства, зокрема, неврахування

його нематеріальної частини, дозволили обґрунтувати методика економічного аналізу (рис. 4).

Рис. 4. Етапи економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу

Удосконалені методичні положення економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу дозволяють підвищити оперативність надання аналітичної інформації в системі тайм-менеджменту про наявні та потенційні можливості підвищення ефективності його використання як об'єкта управління для досягнення всіма учасниками господарської діяльності своїх фінансових цілей.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємств. Основні висновки, що підтверджують результати проведеного дослідження, полягають у наступному:

1. Виявивши тенденції, які спричиняють трансформацію структури оборотного немонетарного капіталу в умовах становлення постіндустріальної економіки (науково-технічний прогрес та глобальний контроль над інноваціями; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; збільшення масштабів та інтенсивності обміну товарами та послугами) обґрунтовано необхідність здійснення змін в обліково-аналітичній системі підприємства шляхом висування нових вимог до обліково-аналітичного забезпечення формування та використання оборотного немонетарного капіталу.

Існування термінологічної неузгодженості в частині визначення оборотного

капіталу зумовили необхідність уточнення понятійного апарату. Обґрунтовано необхідність вживання терміну оборотний капітал в бухгалтерському обліку, що дозволяє враховувати джерела надходження такого капіталу на підприємство та підкреслити його місце в загальному кругообороті капіталу.

2. Відсутність однозначного поділу оборотного капіталу на види призводить до неоднакового розуміння його змісту різними користувачами. Систематизовано підходи до класифікації оборотного капіталу для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Виходячи із форми запропоновано поділяти оборотний немонетарний капітал на матеріальний та нематеріальний. Використання такого поділу дозволило виділити нову групу об'єктів бухгалтерського обліку – оборотний немонетарний нематеріальний капітал та визначити його місце в структурі загального кругообороту капіталу.

3 метою формування дієвої методики бухгалтерського обліку, яка враховуватиме розмежування між собою різних видів оборотного капіталу, розроблено алгоритм визнання оборотного немонетарного матеріального та нематеріального капіталу. До складу оборотного немонетарного нематеріального капіталу віднесено дві основні групи об'єктів: 1) об'єкти права інтелектуальної власності, що відповідають критеріям їх визнання оборотним активом; 2) права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище.

3. Існуючі обмеження щодо дооцінки первісної вартості оборотних активів не дозволяють визначити ринкову вартість оборотних немонетарних матеріальних активів підприємства. Запропоновано проводити дооцінку оборотних немонетарних матеріальних активів двома способами: використовуючи методику автоматичної переоцінки без здійснення внутрішніх операцій, наведену в програмному продукті “Total management accounting”; шляхом розробки методики дооцінки вартості оборотних немонетарних матеріальних активів підприємства на основі врахування / неврахування альтернативних витрат та внаслідок можливості існування ситуації в момент до / після проведення попередньої оцінки (розроблено матрицю можливих варіантів її облікового відображення), що дозволяє сформулювати своєчасну і необхідну інформацію про його реальну ринкову вартість.

4. Вимоги чинного законодавства не забезпечують визначення достовірної вартості оборотних нематеріальних активів, що призводить до необхідності розробки комплексного підходу до їх оцінки. З метою удосконалення процесу оцінки об'єктів права інтелектуальної власності як складових оборотного капіталу розроблено алгоритм застосування різних методів оцінки оборотних нематеріальних активів. Розроблений алгоритм дозволяє обрати найоптимальніший підхід оцінки, враховуючи специфічні особливості об'єкта права інтелектуальної власності та існування / відсутність активного ринку, а також сприяє підвищенню достовірності оцінки вартості, що в цілому забезпечує підвищення рівня адекватності системи бухгалтерського обліку зростаючим потребам користувачів облікової інформації.

5. Існуюча методика бухгалтерського обліку має суттєві недоліки та не відповідає вимогам формування повної аналітичної інформації про операції з придбання та вибуття прав на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище. З метою надання інформації користувачам про права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище удосконалено методичне забезпечення його бухгалтерського відображення в розрізі наступних складових: документування, рахунків, відображення у звітності.

6. Недостатнє відображення інформації про структуру оборотного немонетарного капіталу у звітності зумовлює неповноту інформаційного забезпечення процесу управління ефективністю використання майна. Враховуючи наведені пропозиції щодо удосконалення структури оборотного немонетарного капіталу, уточнення методичного забезпечення його бухгалтерського відображення, запропоновано внести зміни до розділу II “Оборотні активи” Балансу (Звіту про фінансовий стан ф. № 1): розмежувати оборотні активи за групами (матеріальні та нематеріальні). До матеріальних віднести вже існуючі в Балансі рядки щодо запасів, поточних біологічних активів, інших оборотних активів, а нематеріальні складові відображати в рядку 1191, що включатиме інформацію у розрізі наступних груп: інтелектуальні (1192), права на квоти на викиди речовин в навколишнє середовище (1193). З метою деталізації інформації щодо надходження та використання оборотного немонетарного нематеріального капіталу в частині прав на викиди речовин в навколишнє середовище розроблено внутрішні звіти: Звіт про використання права на квоти (ЗПК-1) та Звіт про фінансові результати від реалізації права на квоти на підприємстві (ЗПК-2).

7. Недостатня розробленість теоретичних та методичних аспектів економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу спричиняє проведення неефективної політики щодо обсягів його формування, що призводить до погіршення фінансово-економічного стану підприємства та звужує можливість оцінки стану діяльності підприємств. Деталізовано завдання економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу, уточнено об’єкт та етапи проведення, ідентифікація яких сприятиме підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень. Запропоновані напрями удосконалення методичних положень економічного аналізу в частині розробки механізму формування та використання оборотного немонетарного капіталу в системі тайм-менеджменту та методики економічного аналізу сприяють забезпеченню безперервності кругообороту капіталу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Масловская А.Ю. Кругооборот капитала в условиях глобализации / М.М. Шигун, А.Ю. Масловская // Финансовая аналитика: проблемы и решения: научно-практический и информационно-аналитический сборник / Мировая экономика. – ООО “Информационный центр “Финансы и кредит”, 2011. – № 33(75). – С. 2-5 (загальний обсяг 0,36 друк. арк., особисто автору належить 0,18 друк. арк.: розкрито сутність кругообороту капіталу).

2. Масловская А.Ю. Тайм-менеджмент в бухгалтерском учете оборотного капитала / М.М. Шигун, А.Ю. Масловская // Аудит и Финансовый Анализ / Теория и практика

бухгалтерського учета и аудита. – ООО “ДСМ Пресс”, 2013. – № 1. – С. 72-75 (загальний обсяг 0,44 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.: ідентифіковано вимоги до управління оборотним капіталом на підприємстві).

3. Масловская А.Ю. Порядок проведения экспресс- и углубленного анализа оборотного немонетарного капитала в системе тайм-менеджмента / А.Ю. Масловская // Аудит и Финансовый Анализ / Менеджмент и маркетинг. – ООО “ДСМ Пресс”, 2013. – № 4. – С. 261-264 (0,37 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях:

4. Масловська А.Ю. Еволюція поглядів на оборотний та необоротний капітал: політекономічний аспект / А.Ю. Масловська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 4 (54). – С. 120-122 (0,44 друк. арк.).

5. Масловська А.Ю. Сучасні тенденції трансформації економіки / М.М. Шигун, А.Ю. Масловська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – № 1 (55). – С. 309-312 (загальний обсяг 0,58 друк. арк., особисто автору належить 0,28 друк. арк.: виявлено сучасні тенденції в економіці).

6. Масловська А.Ю. Роль розрахунків на стадіях кругообороту капіталу / А.Ю. Масловська, Я.В. Сливка // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць / Серія: Економічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – С. 199-204 (загальний обсяг 0,48 друк. арк., особисто автору належить 0,24 друк. арк.: охарактеризовано стадії кругообороту капіталу).

7. Масловська А.Ю. Нові тенденції в управлінні оборотним капіталом для цілей бухгалтерського обліку / І.В. Орлов, А.Ю. Масловська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – Вип. 1(22). – С. 248-256 (загальний обсяг 0,5 друк. арк., особисто автору належить 0,3 друк. арк.: розкрито сутність оборотного капіталу та особливості його функціонування).

8. Масловська А.Ю. Розвиток методики економічного аналізу оборотного капіталу / А.Ю. Масловська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – № 1(63). – С. 139-143 (0,59 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

9. Масловська А.Ю. Політекономічний погляд на сутність оборотного та необоротного капіталу / А.Ю. Масловська // Нові концепції розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах економічних змін: матеріали та тези виступів ІХ-ї міжнар. наукової конференції, (м. Житомир, 25 лютого 2010 р.) / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – С. 338-340 (0,16 друк. арк.).

10. Масловська А.Ю. Філософська концепція світогляду К. Маркса / А.Ю. Масловська // Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева: зб. тез та текстів виступів ІХ всеукр. наук. конф., присвяч. видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову, (м. Житомир, 23-24 лютого 2011 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир, ЖДТУ, 2011. – С. 76-77 (0,16 друк. арк.).

11. Масловська А.Ю. Вплив глобалізаційних процесів на оборотний капітал підприємства / А.Ю. Масловська // Соколовские чтения в Житомире: наследие и развитие идей великого ученого: сборник тезисов научной интернет-конференции, посвященной памяти Заслуженного профессора Житомирского государственного технологического университета Я.В. Соколова, (г. Житомир, 17 июня 2011 г.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖГТУ, 2011. – С. 93-95 (0,17 друк. арк.).

12. Масловська А.Ю. Понятійне тлумачення оборотного капіталу та оборотних активів в бухгалтерському обліку / А.Ю. Масловська // Проблеми бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в Україні: збірник тез і матеріалів науково-практичної конференції, присвячених Дню бухгалтера, (м. Житомир, 16 липня 2011 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2011. – С. 62-64 (0,14 друк. арк.).

13. Масловська А.Ю. Оборотний капітал, оборотні активи, обігові фонди: міждисциплінарний аналіз понять / А.Ю. Масловська // Еколого-соціальні орієнтири бухгалтерського обліку, контролю, економічного аналізу: цивілізаційні виклики: тези виступів Х-ої Ювілейної Міжнар. наукової конференції, (м. Житомир, 9 березня 2011 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – С. 160-161 (0,16 друк. арк.).

14. Масловська А. Проблемні питання розвитку бухгалтерського обліку оборотного капіталу / А. Масловська // Проблеми обліку, аналізу і аудиту в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: IV Міжнародна студентська наукова конференція, (м. Львів, 10-11 листопада 2011 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський ін.-т банк. справи ун-ту банк. справи Нацбанку України м. Київ). – Львів: ЛІБС, 2011. – С. 132-134 (0,12 друк. арк.).

15. Масловська А.Ю. Відображення елементів оборотного капіталу в обліковій політиці підприємств / М.М. Шигун, А.Ю. Масловська // Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева: збірн. тез XX всеукр. наук. internet-конф. студентів і молодих вчених, присвяч. видатним вченим в галузі бух. обліку, фінансового аналізу та контролю д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову, (м. Житомир, 22-23 лютого 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – С. 123-124 (загальний обсяг 0,13 друк. арк., особисто автору належить 0,06 друк. арк.: розкрито елементи оборотного капіталу в обліковій політиці підприємств).

16. Масловська А.Ю. Тайм-менеджмент оборотного капіталу для цілей бухгалтерського обліку / М.М. Шигун, А.Ю. Масловська // Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (м. Вінниця, 10 квітня 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Терноп. нац. екон. ун-т, Вінницький ін.-т ек-ки. – Тернопіль: Крок, 2012. –Том II. – С. 137-140 (загальний обсяг 0,2 друк. арк., особисто автору належить 0,1 друк. арк.: обґрунтовано необхідність впровадження тайм-менеджменту оборотного капіталу).

17. Масловська А.Ю. Теоретичні підходи до аналізу оборотного капіталу / А.Ю. Масловська // Проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту: зб. тез та матер. I Міжнар. наук.-практ. конф., (Севастополь-Житомир, 11-13 трав. 2012 р.) / відп. ред. д.е.н., проф. О.В. Кантаєва. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Севастопольський інст.-т банк. справи. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – С. 153-155 (0,12 друк. арк.).

18. Масловська А.Ю. Економічна сутність оборотних активів: бухгалтерський та

фінансовий аспекти / А.Ю. Масловська // Економічні теорії як основа розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: Тези виступів XI Міжнародної наукової конференції, (м. Житомир, 18-20 жовтня 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – С. 275-276 (0,15 друк. арк.).

19. Масловська А.Ю. Роль нематеріальної форми оборотного капіталу в загальному кругообороті капіталу підприємства / А.Ю. Масловська // Проблеми та шляхи соціально-економічного, наукового-технічного та екологічного розвитку: місто, регіон, країна, світ: матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, (м. Житомир, 6-7 листопада 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житом. держ. технол. ун-т. – Ж.: Рута, 2012. – С. 72-74 (0,08 друк. арк.).

20. Масловська А.Ю. Вплив тайм-менеджменту на організацію економічного аналізу оборотного капіталу / А.Ю. Масловська // Теорія та практика управління економічним розвитком: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 22-24 листопада 2012 р.) – Всеукраїнська спілка вчених-економістів. – Донецьк: ООО “Фирма “Друк-Инфо”, 2012. – В 3 т. – Т. 2. – С. 207-209 (0,10 друк. арк.).

21. Масловська А.Ю. Ідентифікація оборотного немонетарного нематеріального капіталу в бухгалтерському обліку / А.Ю. Масловська // Зимові читання, присвячені видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: зб. тез Одинадцятої Всеукраїнської наукової Internet-конференції, (м. Житомир, 22-23 лютого 2013 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Житомир. держ. технолог. ун-т. – Житомир : ЖДТУ, 2013. – С. 72-73 (0,14 друк. арк.).

22. Масловська А.Ю. Класифікація оборотного немонетарного капіталу для цілей бухгалтерського обліку та економічного аналізу / А.Ю. Масловська // Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (м. Вінниця, 9 квітня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, Терноп. нац. екон. ун-т, Вінницький ін.-т ек-ки. – Крок. 2013. – С. 300-302 (0,18 друк. арк.).

23. Масловская А.Ю. Бухгалтерский учет оборотного нематериального капитала как составляющей инновационной деятельности предприятия / А.Ю. Масловская // Перспективы инновационного развития Республики Беларусь: сб. науч. статей IV Междунар. науч.-прак. конф., (г. Брест, 25-26 апр. 2013 г.); редкол.: П.С. Пойта [и др.] / М-во образования республики Беларусь, Брестский госуд. техн-ий ун-т. – Брест: Альтернатива, 2013. – С. 160-161 (0,18 друк. арк.).

24. Масловська А.Ю. Порядок проведення експрес- та поглибленого аналізу в системі тайм-менеджменту / А.Ю. Масловська // Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Севастополь, 16-18 травня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, Севастопольський інст-т банк. справи Української академії банківської справи Національного банку України; Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. – Сімферополь: ДІАЙПІ, 2013. – С. 201-203 (0,12 друк. арк.).

25. Масловська А.Ю. Відображення в обліку оборотного немонетарного нематеріального капіталу / А.Ю. Масловська // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління: тези виступів XII Міжнар. наук. конф.,

(м. Житомир, 24-25 жовтня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – С. 136-138 (0,16 друк. арк).

АНОТАЦІЯ

Масловська А.Ю. Бухгалтерський облік та економічний аналіз оборотного немонетарного капіталу підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2014.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та економічного аналізу оборотного немонетарного капіталу підприємства. Виявлено особливості функціонування оборотного немонетарного капіталу в сучасних умовах, встановлено їх вплив на методичне забезпечення бухгалтерського обліку оборотного немонетарного капіталу. Уточнено склад оборотного немонетарного капіталу, а також розроблено класифікацію для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Розроблено комплексну систему обліково-аналітичного забезпечення управління оборотним немонетарним капіталом підприємства. Удосконалено теоретичні та методичні аспекти проведення економічного аналізу, що сприяє оперативному наданню інформацію щодо оборотного немонетарного капіталу на підприємстві.

Ключові слова: бухгалтерський облік, економічний аналіз, оборотний немонетарний капітал, тайм-менеджмент, комп'ютеризація.

АННОТАЦИЯ

Масловская А.Ю. Бухгалтерский учет и экономический анализ оборотного немонетарного капитала предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2014.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических положений и разработке практических рекомендаций по совершенствованию бухгалтерского учета и экономического анализа оборотного немонетарного капитала предприятия.

Выявлены особенности функционирования оборотного немонетарного капитала в современных условиях, установлено их влияние на методическое обеспечение бухгалтерского учета оборотного немонетарного капитала. Уточнен состав оборотного немонетарного капитала, а также разработана классификация для нужд бухгалтерского учета и экономического анализа. Обоснована целесообразность включения нематериальной составляющей в состав оборотного немонетарного капитала и разработана комплексная система учетно-аналитического обеспечения управления оборотным немонетарным капиталом предприятия.

С целью теоретического обоснования подходов к организации и методике бухгалтерского учета и экономического анализа оборотного немонетарного капитала разграничены понятия “оборотные активы”, “оборотный капитал”. Определено понятие оборотного немонетарного нематериального капитала. На основе проведенного анализа обосновано необходимость употребления термина “оборотные активы” в бухгалтерском учете, а “оборотный капитал” – в экономической теории, поскольку учитываются источники поступления такого капитала на предприятие. Обосновано употребление понятия “оборотный капитал” в значении, идентичном понятию оборотных активов, учитывая источники поступления такого капитала на предприятие, подчеркивая его значение в общем кругообороте. Данное предложение способствует повышению действенности принятия управленческих решений в части эффективного использования оборотного немонетарного капитала на основании учетной информации.

Выявлено существование в современных условиях ряда проблемных вопросов на научно-методическом и практических уровнях в отношении необходимости отражения ряда составляющих нематериального капитала в части формы функционирования оборотного немонетарного капитала, что обусловило необходимость разработки алгоритма идентификации оборотного немонетарного материального и нематериального капитала.

Уточнены подходы к классификации оборотного немонетарного капитала для целей бухгалтерского учета и экономического анализа. Предложено отражать в составе оборотного немонетарного нематериального капитала права интеллектуальной собственности и права на квоты на выбросы веществ в окружающую среду, что по своей сути отличается от группы предыдущих составляющих, однако соответствует установленным критериям.

Определено влияние современных условий развития экономики и функционирования отечественных предприятий на запросы внутренних и внешних пользователей, что предполагает необходимость получения информации о реальной рыночной стоимости оборотных немонетарных материальных активов предприятия. Определено, что нормы действующего законодательства не позволяют дооценивать первоначальную стоимость оборотных активов выше предыдущей переоценки.

С целью решения этой проблемы предложено использование возможностей программного продукта “Total management accounting”, позволяющего обеспечивать полную автоматизацию переоценки стоимости оборотных активов без внутренней обработки, а также внедрение разработанной методики дооценки стоимости оборотных немонетарных материальных активов предприятия.

Усовершенствованы теоретические и методические аспекты проведения экономического анализа оборотного немонетарного капитала, способствующие оперативному предоставлению информации о состоянии и эффективности использования оборотного немонетарного капитала предприятия.

В диссертационной работе детализированы задачи экономического анализа оборотного немонетарного капитала, уточнены объект и этапы его проведения,

идентификация которых способствует повышению эффективности принятия управленческих решений относительно состояния и эффективности использования оборотного немонетарного капитала предприятия.

Предложена методика экономического анализа оборотного немонетарного капитала, предусматривающая экспресс и углубленный анализ оборотного немонетарного капитала.

С целью определения оперативного состояния оборотного немонетарного капитала на предприятии предложено проведение экспресс-анализа. Обосновано, что эффективное управление формированием и использованием оборотного немонетарного капитала возможно при условии наличия у субъектов полной экономической информации. Предложено проведение углубленного анализа оборотного немонетарного капитала, информирующего управленческий персонал о состоянии и эффективности использования оборотного немонетарного капитала, а также определяющего его влияние на финансовые результаты хозяйственной деятельности предприятия.

Разработана методика экономического анализа, способствующая своевременному выявлению путей формирования и использования оборотного немонетарного капитала и позволяющая определить способы эффективного управления им на предприятии.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, экономический анализ, оборотный немонетарный капитал, тайм-менеджмент, компьютеризация.

ABSTRACT

Maslovska A. Accounting and economic analysis for non-monetary current capital of a company. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences on the specialty 08.00.09 – Accounting, analysis and audit (by the types of business activity). – Zhytomyr State Technological University of Ministry of Education and Science. – Zhytomyr, 2014.

The thesis is dedicated to the justification of theoretical concepts and development of practical recommendations to improve accounting and economic analysis for non-monetary current capital in a company. The features of functioning of non-monetary current capital in the present conditions have been detected, and their influence on the method of accounting for non-monetary current capital has been determined. The composition of non-monetary current capital has been specified, as well as the classification for the purposes of accounting and economic analysis has been worked out. The comprehensive system of accounting and analytical support for management of non-monetary current capital of a company has been worked out. The theoretical and methodological aspects of the economic analysis of non-monetary current capital have been improved, which contributes to operative provision of information about non-monetary current capital in a company.

Keywords: accounting, economic analysis, non-monetary current capital, time management, computerization.